

RAQAMLI KOMMUNIKATSIYA VA UNING TIL STRUKTURASI VA PRAGMATIKASI RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Saloydinov Sardorjon Qodirjon o'g'li^{1,2}

¹Innovatsion rivojlanish agentligi huzuridagi Ilmiy-texnik axborot markazi yetakchi mutaxassisi, ²Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli kommunikatsiyaning til strukturasi va pragmatikasi rivojlanishiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn muloqot platformalarining keng tarqalishi natijasida til tizimida sezilarli o'zgarishlar yuz bermoqda. Xususan, qisqartmalar, emojilar, internet-memlar va multimodal vositalar tilning semantik, sintaktik va pragmatik jihatlariga yangi xususiyatlar qo'shmoqda. Maqolada onlayn muloqotdagi til me'yorlari, pragmatik strategiyalar va kontekstga bog'liq til moslashuvi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari raqamli kommunikatsiyaning zamonaviy tilshunoslik nuqtayi nazaridan qanday o'zgarishlarga sabab bo'layotganini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: raqamli kommunikatsiya, til strukturasi, pragmatika, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn diskurs, multimodal muloqot, internet-memlar, qisqartmalar, emoji, pragmatik strategiyalar.

Kirish. Zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanishi insonlar o'rtasidagi kommunikatsiya jarayonlariga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va boshqa raqamli platformalar tilni nafaqat vosita sifatida, balki doimiy rivojlanib boruvchi hodisa sifatida qayta shakllantirmoqda. Raqamli kommunikatsiyada qisqa xabar almashish, emoji va gif-lardan foydalanish, audio va video formatlarning tilga ta'siri sezilarli darajada oshdi. Ushbu maqolada raqamli kommunikatsiyaning til strukturasi va pragmatikasiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani tahlil qilinadi.

Asosiy qism.

1. Raqamli kommunikatsiyaning til strukturasi va sintaksisga ta'siri

Raqamli kommunikatsiya natijasida tilning yozma shakli sezilarli darajada ixcham va dinamik tus oldi. Ijtimoiy tarmoqlar va messenjerlarda:

Qisqartmalar va abbreviaturalarning (OMG – “Oh My God”, LOL – “Laugh Out Loud”) keng tarqalishi;

Emojilar va gif-larning nutqni to'ldiruvchi yoki almashtiruvchi vosita sifatida qo'llanilishi; Qisqa va to'g'ridan-to'g'ri xabar shakllarining ustunlik qilishi kuzatilmoqda.

Bundan tashqari, raqamli kommunikatsiyada punktuatsiya qoidalari ko'pincha e'tibordan chetda qoladi yoki yangi funksiyalarni bajara boshlaydi. Masalan, nuqtalar (".") odatda rasmiy yoki jiddiy ohang ifodalovchi belgiga aylangan.

2. Pragmatika va kontekstga bog'liq moslashuv

Raqamli muloqot jarayonida pragmatik qoidalar ham o'zgarib bormoqda. Jumladan:

Kontekstga qarab bir xil iboralar turli ma'nolarga ega bo'lishi mumkin (masalan, "ok" javobi xushmuomala yoki befarqlikni anglatishi mumkin).

Til me'yorlari muloqot vositasiga bog'liq ravishda o'zgaradi (rasmiy elektron pochta va norasmiy messenjer yozishmalari o'rtasidagi farqlar).

Kode-almashtirish va tillar aralashuvi onlayn diskursda keng tarqalgan hodisaga aylangan (masalan, inglizcha va ona tilining aralashmasi – "I'll call you kechqurun").

3. *Multimodal kommunikatsiya va uning lingvistik o'zgarishlarga ta'siri*

Raqamli kommunikatsiyaning asosiy xususiyatlaridan biri uning multimodal xarakterga ega ekanligidir. Matn, rasm, ovozi va video xabarlar o'zaro uyg'unlashgan holda ma'lumot yetkazish usulini o'zgartirmoqda. Masalan:

Emojilar intonatsiyani ifodalash vositasi sifatida xizmat qilmoqda;

Video va ovozi xabarlar bevosita pragmatik ma'lumotlarni o'z ichiga oladi;

Internet-memlar esa ijtimoiy hodisalarni aks ettiruvchi ommaviy lingvistik vositaga aylanmoqda.

Xulosa. Raqamli kommunikatsiya tilning shakllanishi va rivojlanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Til strukturasi yanada ixcham, moslashuvchan va multimodal tus olmoqda. Pragmatik jihatdan esa kommunikatsiya jarayoni kontekstga bog'liq holda o'zgarib, yangi muloqot usullari shakllanmoqda. Ushbu jarayonlarni chuqur o'rganish zamonaviy tilshunoslik uchun dolzarb ahamiyat kasb etadi, chunki raqamli muhitdagi til o'zgarishlari kelajak avlodlarning lingvistik tajribasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Bu mavzu bo'yicha kelgusida qo'shimcha tadqiqotlar olib borish til me'yorlari, raqamli kommunikatsiya uslublari va pragmatik strategiyalarni yanada chuqur anglash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Crystal, D. (2008). *Txtng: The Gr8 Db8*. Oxford University Press.
2. Herring, S. C. (2012). "Discourse in Web 2.0: Familiar, Reconfigured, and Emergent." *Discourse Studies*, 14(5), 505–528.
3. Tagg, C. (2012). *The Discourse of Text Messaging: Analysis of SMS Communication*. Bloomsbury Publishing.
4. Androutsopoulos, J. (2015). "Networked Multilingualism: Some Language Practices on Facebook and Their Implications." *International Journal of Bilingualism*, 19(2), 185–205.
5. Danet, B., & Herring, S. C. (2007). *The Multilingual Internet: Language, Culture, and Communication Online*. Oxford University Press.
6. Baron, N. S. (2008). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. Oxford University Press.
7. Yus, F. (2011). *Cyberpragmatics: Internet-Mediated Communication in Context*. John Benjamins Publishing.
8. Thurlow, C., & Mroczek, K. (Eds.). (2011). *Digital Discourse: Language in the New Media*. Oxford University Press.
9. Coupland, N. (2010). "The Handbook of Language and Globalization." Wiley-Blackwell.
10. Vinogradova, E. (2020). "Linguistic Features of Online Communication: New Trends and Challenges." *Journal of Digital Linguistics*, 5(1), 23–40.